

УДК 811.111'42

О. І. Мусієнко,

аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

olya.musienko@gmail.com

## ЗАКОНОМІРНОСТІ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЇ ЯК ФЕНОМЕНУ, ЩО ОБУМОВЛЮЄ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

*У статті вивчено і узагальнено теоретичний доробок та практичний досвід вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі формування й розвитку соціології як науки. Вивчено історію соціологічних досліджень і її безпосередній вплив на становлення соціологічної терміносистеми. Особливу увагу приділено аналізу формування соціології як науки від античних праць Платона і Аристотеля до сучасних соціологічних досліджень. Розкрито предмет, об'єкт, мету і завдання соціології. Описано її основні функції, напрямки й галузі та визначено перспективи подальших досліджень.*

**Ключові слова:** соціологія, мікросоціологія, макросоціологія, соціологічний термін, соціологічне дослідження, об'єкт соціології, предмет соціології, особистість, спільнота, суспільство.

**Постановка проблеми.** Соціологія – це наука про суспільство, яке досліджується через людину і її соціальну поведінку. Загальносоціологічні теорії широко використовуються для вироблення методологічних принципів пізнання соціальних процесів з метою здійснення соціального контролю з подальшою можливістю маніпулювання свідомістю окремих особистостей і соціальних груп, формування у них певної системи цінностей і стереотипів поведінки, що, в свою чергу, викликає зростаючий інтерес сучасних вчених до проблем соціології, пояснює стрімкий розвиток цієї науки і обумовлює актуальність даної роботи.

**Метою дослідження** є визначення й аналіз основних періодів формування соціології як науки, вивчення її зв'язків з іншими науками, опис основних підходів до визначення об'єкта, предмета і головних завдань соціологічних досліджень, представлення основних функцій соціології, встановлення основних напрямків і галузей соціологічної науки. У роботі значна увага приділяється становленню соціологічної термінології – процесу, який нерозривно пов'язаний із формуванням соціології як науки.

Термін соціологія, вперше введений у 1839р. французьким вченим Огюстом Контом, походить, як відомо, від латинського *societas* – суспільство та грецького *logos* – поняття, вчення. Отже, соціологія – це вчення про закони розвитку суспільства – "вищої реальності, яка підпорядковується лише природничим законам" [1: 7].

Соціологію визначають як один із способів вивчення особистостей у їх взаємодії один з одним [2: 14; 3: 8; 4], як науку, що досліджує закономірності функціонування, розвитку і взаємодії соціальних спільнот різного типу [5: 4; 6: 7], як вчення про загальні і специфічні закономірності розвитку та функціонування конкретних соціальних систем (суспільств), соціальних інститутів і спільнот, які утворюють структуру соціальних систем, що досліджує механізми і процеси взаємодії і взаємозв'язку усередині названих інститутів і спільнот та між ними, а також характер і прояви цих закономірностей у діяльності особистостей, соціальних груп, спільнот, інститутів на основі відповідної емпіричної інформації [4; 7: 8; 8: 331].

Отже, соціологія, насамперед, зосереджується на дослідженні впливу соціальної взаємодії на поведінку людини, на вивченні закономірностей формування суспільств та змін, які у них відбуваються [9: 3; 10: 20]. Як наукова дисципліна соціологія охоплює надзвичайно широкий спектр проблем [10: 24] – від самогубства до телеманії, від проблем релігійних общин до глобальних економічних проектів тощо. Соціологи аналізують вплив членів суспільства на поведінку особистості і, навпаки, вплив особистості на інших членів суспільства, на соціальні групи і навіть організації, досліджують залежність членів суспільства від основних соціальних інститутів (уряд, економіка, релігія тощо) [9: 3].

Отже, у широкому значенні слова під соціологією розуміють пізнання людського співіснування, насамперед культури, історії людства, розглядаючи, при цьому, історію з точки зору соціальності – як події, що складаються із вчинків, які обумовлені чужою поведінкою або є наслідком чужої поведінки, іншими словами встановлення того, що було, є чи буде без огляду на те, що повинно бути, тобто різного роду політики [5].

М. М. Ковалевський – родоначальник плюралістичної соціології – визначав соціологію як науку про організацію і еволюції суспільства, зазначаючи при цьому, що соціологія тісно переплітається з економічними, психологічними, географічними та іншими факторами [11: 33-34].

Саме тому соціологічна наука розвивається у тісному зв'язку з іншими соціальними науками, які займаються дослідженням різних аспектів людського суспільства, а саме з антропологією, історією, психологією, політологією, економікою та ін. Всі соціальні науки зосереджуються на вивченні соціальної поведінки людей, однак кожна з них має свої власні орієнтири: антропологія досліджує давні культури, доіндустріальні суспільства, проблеми походження людини тощо; історики зосереджені на дослідженні історії народів, подій минулого та їх значення для сьогодення; психологія акцентує свою увагу на особистості та її індивідуальній поведінці; політологія вивчає міжнародні відношення, діяльність уряду та вплив владних структур; економіка аналізує способи вироблення товарів і послуг та їх обміну. Соціологія ж концентрує свої зусилля, насамперед, на вивченні впливу, який суспільство має на

поведінку людини, ставлення людини до інших членів суспільства та способів впливу людей на суспільство [8: 331; 9: 6-7].

Термін "соціологія" почали вживати у наукових дослідженнях першої половини XIX ст. Саме у цей час – період швидкого розвитку капіталізму – зародилася соціологія як самостійна наука "про суспільство як цілісну соціальну систему" [11: 12], що було зумовлено нагальною потребою суспільства осмислити перспективи його розвитку. Як зазначав один із основоположників світової соціології Роберт Кінг Мертон, соціологія – це дуже молода наука про дуже давній предмет вивчення.

Ще з сивої давнини (з IV ст. до н.е.) мислителі, насамперед філософи, цікавилися проблемами побудови людського суспільства, досліджували закони його розвитку. Соціологами античного світу вважають Платона й Аристотеля, у роботах яких знайшли відображення традиції та звичаї суспільства того часу, стосунки між людьми. Кожен із них запропонував свою теорію соціальної стратифікації, де обґрунтовано поділ суспільства на класи. При цьому особлива увага приділялася узагальненню фактів, побудові концепцій, напрацюванню практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення людського суспільства. Роботу Платона "Держава" вважають першою в історії людства працею із загальної соціології.

Проблеми розвитку людського суспільства, функціонування соціальних груп людей, їх поведінки у суспільстві викликали інтерес і у мислителів середньовіччя (див. праці Ібн Хальдуна та ін.).

Попередницею соціології вважають соціальну філософію, оскільки задовго до появи науки соціології її проблеми досліджували європейські філософи XVIII – XIX століття: Вольтер, Дідро, Кант, Гегель, Гоббс та ін., які вживали у своїх працях соціологічні терміни "суспільство", "цивілізація", "структура", "клас" тощо.

Однак основоположником соціологічної науки вважають французького філософа, видатного представника позитивістського напрямку Огюста Конта (роки життя 1798-1857), який не лише дав ім'я цій науці, але й визначив її предмет і методи соціологічних досліджень, окреслив основні завдання соціології, яку визначав як єдину науку, що повинна вивчати суспільство як певну соціальну реальність, що розвивається у часі і призначена відкривати загальні закони соціального розвитку подібно законам фізики Ньютона чи біології Дарвіна [11: 13]. О. Конт вбачав своє завдання в озброєнні людства новою філософією і, на протигагу попередньої теолого-метафізичної концепції, розробив позитивну філософію як цілісну систему позитивного знання фактів і законів, які відкриваються науковим пізнанням. На основі цієї філософії він намагався створити об'єктивну науку про суспільство, яку він спочатку назвав соціальною фізикою (наукою про соціальні організми) [12: 25], а пізніше соціологією (термін вперше введено у 1839 р.), пояснюючи це таким чином: "Я вважаю своїм обов'язком відтепер піти на ризик з цим новим терміном, повністю еквівалентним раніше введеному мною виразу "соціальна фізика", щоб мати можливість позначити через один іменник ту додаткову частину натуральної філософії, яка позитивно вивчає сукупність основних законів, що відносяться до соціальних явищ" [12: 25].

Пізніше у своєму циклі "Курс лекцій з позитивної філософії" О. Конт використав іменник "соціологія" для утворення кількох "сімей" соціологічних термінів, а саме:

- соціологічна наука, позитивна соціологія, загальна соціологія, соціологічний закон, соціологічне дослідження;
- статична соціологія і соціальна статика, динамічна соціологія і соціальна динаміка, соціальний розвиток;
- наукові методи соціології: просте спостереження, соціологічне спостереження; обґрунтованість досвідом, соціологічні демонстрації; соціологічне порівняння, порівняльний метод у соціології; історичний метод у соціології; соціологічний аналіз [12: 30].

З іменем О. Конта пов'язують початок ранньої теоретичної класики соціологічної науки.

Однак, утворивши термін "соціологія" і декілька сімейств загальних соціологічних понять, які стали свого роду "оболонкою" програми побудови нової області соціального знання, дослідник не знайшов способів їх операціоналізації і таких шляхів їх емпіричної верифікації, які дозволили б представляти їх у вигляді кількісних даних: сформульованих понять для нього було достатньо, щоб переходити до фактів, які безпосередньо спостерігаються, та до подій історії, ігноруючи необхідність введення цілого ряду опосередкованих понять: на шляху від "статисти" – таких понять, як структура, інститут, група, клас, статус тощо, а на шляху від "динаміки" – таких, як процес, конфлікт, роль, лідер та інших. У нашій свідомості ці поняття виникають як такі, що є звичними, але в часи Конта вони не існували [12: 32].

Засновники соціології значну увагу приділяли пошуку різних напрямів розвитку цієї нової наукової дисципліни, час від часу використовуючи досвід, викладений у працях представників інших наук чи виробляючи свої власні підходи. Історія соціології розпочиналася з розгляду проблем суспільства ззовні, дослідники намагалися вивчати соціальні явища і процеси на рівні суспільства і його основних структур [11: 29] і пояснити як суспільство функціонує й обумовлює поведінку індивіда [10: 24] – це так званий макропідхід до вивчення проблем соціології, який розроблявся, насамперед, у роботах класиків теорії соціології Огюста Конта, Карла Маркса та Еміля Дюркгейма. Серед макросоціологічних теорій виділяються технократичні концепції індустріального суспільства, конвергенції постіндустріального й інформаційного суспільства – всі вони базуються на засадах технологічного детермінізму, згідно з яким рівень розвитку науки, техніки й технології обумовлює соціально-економічний розвиток [11: 29]. Пізніше вчені перейшли до вивчення соціальних явищ зсередини, фокусуючи увагу на тому, що має відношення власне до індивіда, його поведінки,

соціальних взаємозв'язків і повсякденного людського життя, а не на загальних законах, що обумовлюють індивідуальну поведінку – так званий мікропідхід, основними теоріями якого вважають символічний інтеракціонізм, феноменологію й теорію соціального обміну [10: 9; 11: 31].

Об'єктами соціологічних досліджень прийнято вважати сукупність якостей, зв'язків і відношень, які називаються соціальними. Соціальне – це сукупність якостей і особливостей суспільних відношень, інтегрованих окремими індивідами чи спільнотами у процесі спільної діяльності у конкретних умовах, що знаходить відображення в їх ставленні один до одного, до свого положення у суспільстві, до явищ і процесів суспільного життя. Соціальне явище чи процес виникає у тому випадку, коли поведінка навіть одного індивіда опиняється під впливом іншого або їх групи чи спільноти. Саме у процесі взаємодії індивіди впливають один на одного, що призводить до того, що кожен з них стає носієм тих чи інших соціальних якостей. Отже, соціальні зв'язки, соціальна взаємодія, соціальні відношення і спосіб їх організації є об'єктами соціологічного дослідження [13: 6].

Предмет соціології, як відомо, є результатом дослідницьких дій, що зумовлює неоднозначність його визначення. Трактуювання предмета соціології змінювалося протягом історії існування соціології як науки. Його по-різному розуміли і розуміють представники різних шкіл і напрямів [13: 6].

У класичній західній соціології представлено декілька інтерпретацій предмета соціології. Зазначаючи, що соціологія базується на об'єктивних наукових даних, а не на суб'єктивних думках і оцінках, О. Конт називав соціологію позитивною наукою про суспільство і розумів її як фундаментальну науку, що інтегрує все знання про суспільство. Засновник французької соціологічної школи Е. Дюркгейм вважав предметом соціології соціальні факти, колективне в усіх його проявах. Німецький соціолог Вебер вбачав у соціології науку про соціальну поведінку, яку вона (соціологія) намагається зрозуміти і пояснити. На думку Вебера соціальною є та поведінка людини, яку вона співвідносить з поведінкою інших людей [11: 6].

У сучасних соціологічних дослідженнях соціологію визначають як науку, яка вивчає життя і діяльність людей, які живуть у суспільстві собі подібних, і аналізує результати такої спільної діяльності [3: 8] як наукове дослідження суспільства і соціальних відношень [2: 14].

Отже соціологія – це наука про суспільство як цілісну соціальну систему, про її підсистеми (економічну, політичну, культурну) і окремі елементи – особистості, спільноти і соціальні інститути [11: 7].

Оскільки суспільство досліджується через людину і її соціальну поведінку, оцінки, думки, інтереси тощо, деякі вчені вважають предметною областю соціології особистість в її соціальних взаємодіях, соціальне життя людей [11: 7].

В залежності від проблем, мети і завдань соціологічного аналізу використовуються загальнонаукові методи дослідження (історичний, порівняльний, системний тощо) чи більш конкретні – опитування, спостереження, аналіз документів, групова дискусія тощо [11: 9].

Основними функціями соціології вважають:

1) пізнавальну, яка заключається в тому, що соціологія забезпечує приріст нового знання у різних сферах суспільного життя, розкриває перспективи соціального розвитку суспільства. Загальносоціологічні теорії використовуються як основа для вироблення методологічних принципів пізнання соціальних процесів;

2) прикладну, суть якої в орієнтації значної частини досліджень на вирішення практичних проблем. У межах цієї функції виробляються наукові прогнози, збирається конкретна інформація, що дозволяє здійснювати соціальний контроль і соціальне планування;

3) ідеологічну, яка полягає в тому, що соціологія виражає інтереси певних соціальних груп, класів, політичних партій та рухів. Результати соціологічних досліджень можуть використовуватися в інтересах соціальних груп для досягнення певних цілей. Соціологічне знання може слугувати засобом маніпулювання свідомістю людей, формування відповідних стереотипів поведінки, створення системи ціннісних і соціальних орієнтацій тощо [11: 8-9].

Серед існуючих напрямів зарубіжної соціологічної науки найбільш значущими є:

– соціальний дарвінізм і еволюціонізм (social Darwinism and evolutionism). Основоположники цієї теорії: Герберт Спенсер, Бенджамін Кід, Льюїс Морган, І. Б. Тайлор, Л. Т. Хобхаус та ін.;

– детермінізм (determinism). Представники цієї теорії: Карл Маркс, Чарльз А. Беард, Вернер Зомбарт, Франклін Г. Гіддінгс і Френк Хенкінс;

– ранній функціоналізм (early functionalism). Цей напрям розвивали: Е. Дюркгейм, Генрі Мейн, Фердинанд Тьоніс, Броніслав Малиновський, А. Р. Редкліф-Браун, Вільям Г. Самнер, Макс Вебер, Георг Зіммель.

Сучасними основними напрямками вважають:

– функціоналізм і структуралізм (functionalism and structuralism). Прихильники цього напрямку: Чарльз Х. Кулі, Питирим О. Сорокін, Талкотт Парсонс, Роберт Мертон, Еверетт К. Хьюз, Курт Левін;

– символічний інтеракціонізм (symbolic interactionism). Представники: Марк Болдуїн, Вільям Джеймс, Джон Девей, Джордж Г. Мід, Чарльз Х. Кулі;

– сучасний детермінізм (modern determinism). Ідеї сучасного детермінізму розвивали: К. Райт Міллс, Карл Манхейм;

– математичний моделізм (mathematical modelism), теорію якого розроблено у роботах: Дж. Л. Морено, Курта Левіна, Джорджа К. Зіпфа.

З кінця ХХ ст. значна увага дослідників концентрується на аналізі емоцій у контексті соціальної взаємодії. Цей підхід до вивчення соціальних явищ пізніше став відомим як "соціологія емоцій", стрімкий розвиток якого зпринципу важливістю дослідження емоцій на рівні суспільства, потребою зрозуміти механізми людської поведінки. Зростаючий інтерес сучасних учених соціологів до проблем вивчення емоцій обумовлений історією розвитку соціологічних досліджень. Перші спроби аналізу емоцій спостерігаються у працях представників детермінізму та раннього функціоналізму (Карла Маркса, Макса Вебера, Георга Зіммеля, Е. Дюркгейма та ін.), які, однак, досліджували емоції на макрорівні, розглядаючи їх як одну із складових соціальних відносин. Сучасні дослідники соціології емоцій розглядають останні на мікрорівні, що дає можливість глибоко проникнути у сутність емоцій і зрозуміти їх значення у житті сучасного соціуму [14].

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. ознаменовані бурхливим розвитком соціологічної науки. Сучасні соціологи глибоко аналізують діяльність індивідів і соціальних груп у різних сферах людського суспільства, що зумовило появу нових галузей соціології:

- соціологія комунікацій – досліджує значення комунікацій у суспільстві, насамперед роль комунікацій у процесі обміну інформацією між соціальними групами;
- гендерна соціологія – вивчає взаємовідносини чоловіків і жінок, які як відомо історично склалися як нерівноправні;
- соціологія культури – об'єктом вивчення є закономірності функціонування і розвитку культури у суспільстві;
- соціологія молоді – аналізує молоде покоління як соціальну спільноту, особливості соціалізації, способу життя молодого покоління, формування його життєвих цінностей і цілей тощо;
- соціологія науки – досліджує соціальні умови наукової діяльності, розглядає процеси становлення науки як соціального інституту, вивчає соціальну організацію і соціальні функції науки та проблеми організації діяльності наукових колективів;
- соціологія освіти – вивчає освіту як соціальний інститут, функції освіти у суспільстві, її зв'язок з іншими соціальними інститутами;
- соціологія політики (політична соціологія) – розглядає взаємовідносини політичної сфери життя суспільства з іншими сферами суспільного життя, особливості взаємодії політичних інститутів з іншими соціальними інститутами;
- соціологія релігії – галузь соціології, яка досліджує взаємозв'язок релігії і суспільства, вплив релігії на соціальну поведінку окремих членів суспільства, соціальних груп, спільнот;
- соціологія сім'ї – концентрує свою увагу на аналізі функціонування сім'ї як соціального інституту і малої групи;
- соціологія праці – вивчає соціально типові процеси, які впливають на відношення людини до праці, на її соціальну активність, на взаємини індивідів і соціальних груп у виробничих колективах;
- соціологія медицини – зосереджується на дослідженні системи охорони здоров'я, на соціальній обумовленості поведінки особи чи спільноти у сфері медицини тощо [14].

Кожна галузь знань має свою термінологію, яка позначає поняття цієї галузі. Особливості становлення і функціонування соціологічної термінології можуть, на нашу думку, становити перспективу подальших досліджень.

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

1. Кузьменко Т. М. Соціологія : [навч. посіб.] / Т. М. Кузьменко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
2. Смелзер Н. Социология / Н. Смелзер ; [пер. с англ.]. – М. : Феникс, 1994. – 688 с.
3. Сорокин П. А. Общедоступный учебник социологии. Статьи разных лет / П. А. Сорокин. – М. : Наука, 1994. – 560 с.
4. Getting Started in Sociology [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://downloads.vitalbook.com/vsti/bookshelf/temp/pdf\\_samples/007-73790\\_39.pdf](http://downloads.vitalbook.com/vsti/bookshelf/temp/pdf_samples/007-73790_39.pdf).
5. Зомбарт В. Социология [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.bookfi.org/s/?q=%D0%B7%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D1%80%D1%82&t=0>.
6. Hughes M. Sociology : the core / M. Hughes, Carolyn J. Kroehler. – [7th ed.]. – New York : McGraw-Hill, 2005. – 544 p.
7. Тавокин Е. П. Основы методики социологического исследования : [учебное пособие] / Е. П. Тавокин. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 239 с.
8. Sociology // The New Encyclopedia Britannica. – [15th ed.]. – Vol. 27. – 1993. – P. 331–343.
9. Schaefer, Richard T. Sociology : a brief introduction / Richard T. Schaefer. – [5th ed.]. – New York : McGraw-Hill, 2004. – 493 p.
10. Witt J. The big picture : a sociology primer / Jon Witt. – [1st ed.]. – New York : McGraw-Hill, 2007. – 310 p.
11. Сирота Н. М. Общая социология : [учебное пособие] / Н. М. Сирота, С. А. Сидоров. – Санкт-Петербург, 2009. – 128 с.
12. Лапин Н. И. История социологии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://ecsocman.hse.ru/data/503/189/1217/004-LAPIN\\_Nx2cI.pdf](http://ecsocman.hse.ru/data/503/189/1217/004-LAPIN_Nx2cI.pdf).

13. Кравченко В. И. Социология : [учеб. пособие] / В. И. Кравченко. – СПбГУАП. СПб., 2001. – 104 с.
14. Иванова Т. В. Вивчення емоцій у соціології: еволюція поглядів [Електронний ресурс] / Т. В. Иванова. – Режим доступу : [http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/Files/magazine/3\\_2012/2\\_1\\_1.pdf](http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/Files/magazine/3_2012/2_1_1.pdf).
15. Наука [Електронний ресурс] // Википедия : свободная энциклопедия. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F>.

#### REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kuz'menko T. M. Sotsiologiya [Sociology] : [navch. posib.] / T. M. Kuz'menko. – K. : Tsentr uchbovoyi literatury, 2010. – 320 s.
2. Smelzer N. Sotsiologiya [Sociology] / N. Smelzer ; [per. s angl.]. – M. : Feniks, 1994. – 688 s.
3. Sorokin P. A. Obshchedostupnyy uchebnyk sotsiologii. Stati raznykh let [Generally Accessible Sociology Textbook. Articles of Different Years] / P. A. Sorokin. – M. : Nauka, 1994. – 560 s.
4. Getting Started in Sociology [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : [http://downloads.vitalbook.com/vsti/bookshelf/temp/pdf\\_samples/007-73790\\_39.pdf](http://downloads.vitalbook.com/vsti/bookshelf/temp/pdf_samples/007-73790_39.pdf).
5. Zombart V. Sotsiologiya [Sociology] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ua.bookfi.org/?q=%D0%B7%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D1%80%D1%82&t=0>.
6. Hughes M. Sociology : the core / M. Hughes, Carolyn J. Kroehler. – [7th ed.]. – New York : McGraw-Hill, 2005. – 544 p.
7. Tavokin Ye. P. Osnovy metodiki sotsiologicheskogo issledovaniia [Methodological Basis of Sociological Research] : [uchebnoe posobie] / Ye. P. Tavokin. – M. : INFRA-M, 2009. – 239 s.
8. Sociology // The New Encyclopedia Britannica. – [15th ed.]. – Vol. 27. – 1993. – P. 331–343.
9. Schaefer, Richard T. Sociology : a brief introduction / Richard T. Schaefer. – [5th ed.]. – New York : McGraw-Hill, 2004. – 493 p.
10. Witt J. The big picture : a sociology primer / Jon Witt. – [1st ed.]. – New York : McGraw-Hill, 2007. – 310 p.
11. Sirota N. M. Obshchaia sotsiologiya [General Sociology] : [uchebnoe posobie] / N. M. Sirota, S. A. Sidorov. – Sankt-Peterburg, 2009. – 128 s.
12. Lapin N. I. Istoriia sotsiologii [History of Sociology] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : [http://ecsocman.hse.ru/data/503/189/1217/004-LAPIN\\_Nx2cI.pdf](http://ecsocman.hse.ru/data/503/189/1217/004-LAPIN_Nx2cI.pdf).
13. Kravchenko V. I. Sotsiologiya [Sociology] : [ucheb. posobiie] / V. I. Kravchenko. – SPbGUAP. SPb., 2001. – 104 s.
14. Ivanova T. V. Vychennia emotsii u sotsiologii : evoliutsiia pogliadiv [Study of Emotions in Sociology : the Evolution of Opinions] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : [http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/Files/magazine/3\\_2012/2\\_1\\_1.pdf](http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/Files/magazine/3_2012/2_1_1.pdf).
15. Наука [Science] // vikipediia: svobodnaia entsiklopediia [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F>.

Матеріал надійшов до редакції 24.03. 2015 р.

#### ***Мусяенко О. И. Закономерности становления и развития социологии как феномена, который обуславливает особенности формирования социологической терминосистемы.***

*В статье изучаются и обобщаются теоретические разработки и практический опыт отечественных и зарубежных исследователей в области формирования и развития социологии как науки. История социологических исследований имеет непосредственное влияние на становление социологической терминосистемы. Особенное внимание уделяется анализу формирования социологии как науки от античных работ Платона и Аристотеля до современных социологических исследований. Раскрываются предмет, объект, цели и задачи социологии. Описываются ее главные функции, направления и отрасли и определяются перспективы дальнейших исследований.*

**Ключевые слова:** социология, микросоциология, макросоциология, социологический термин, социологическое исследование, объект социологии, предмет социологии, личность, сообщество, общество.

#### ***Musiienko O. I. Regularities of Formation and Development of Sociology as a Phenomenon that Determines Peculiarities of the Sociological Term System Formation.***

*The article deals with the theoretical work and practical experience of national and foreign researchers in the field of formation and development of sociology as a science. The history of the sociological research and its influence on the formation of the sociological term system is analyzed in the article. The special attention is paid to the analysis of formation of sociology as a science beginning with ancient Plato and Aristotle's works up to the sociological researches of today. The subject, object and aims of sociology are defined in the paper. Main functions, directions and fields of sociology are described and the outlook of further researches is determined in this article.*

**Key words:** sociology, microsociology, macrosociology, sociological term, sociological research, sociology object, sociology subject, individuality, community, society.